

Pandemics in the Poskim/Yehoshua Grunstein

Introduction - Diverse Attitudes are the Jewish Tradition

מסכת כתובות דף ע"ז עמוד ב':

Rabbi Yochanan would announce: Be careful of the flies found on those afflicted with ra'atan, as they are carriers of the disease.

- Rabbi Zeira would not sit in a spot where the wind blew from the direction of someone afflicted with ra'atan.
- Rabbi Elazar would not enter the tent of one afflicted with ra'atan,
- and Rabbi Ami and Rabbi Asi would not eat eggs from an alley in which someone afflicted with ra'atan lived.
- Conversely, Rabbi Yehoshua ben Levi would attach himself to them and study Torah, saying as justification the verse: "The Torah is a loving hind and a graceful doe" ([Mishlei 5/19](#)). If it bestows grace on those who learn it, does it not protect them from illness? When Rabbi Yehoshua ben Levi was on the verge of dying, they said to the Angel of Death: Go and perform his bidding, as he is a righteous man and deserves to die in the manner he sees fit.....

מכריז רבי יוחנן: "הזהרו מזבובי של בעלי ראתן."

רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה. רבי אלעזר לא עייל באהליה. רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה. ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה, אמר: אילת אהבים ויעלת חן - אם חן מעלה על לומדיה, אגוני לא מגנא? כי הוה שכיב, אמרו ליה למלאך המות: "זיל עביד ליה רעותיה".

רש"י [ד"ה "מיכרך בהו"]: נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה, ומושיבן אצלו, ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יזק.

1. Prevent People from "I Feel bad for missing out"

שו"ת חתם סופר [או"ח א/ק"ב]- [ר"י] שאול לאנדא נ"י אבדק"ק קראקא... בקהלתו בחדש "כסליו" נכסה הירח, ויען, כי בעו"ה חולי הקאלרא שלט שם.... **ונצטערו הרבה בכיסוי הלבנה**, ובליל ט"ו... נראית קצת, והרבה אנשים התחילו לברך ברכת החדש ולא עלתה בידם כי חזרה ונתכסה בעבים. ויען כי **נצטערו ההמון מאוד על סימנא מילתא**, וידוע כי הרופאים מזהירים מאד בזמן המגפה בכלל ובפרט בחולי הנ"ל **שלא יצטערו ולא יתנו על לב שום דאגה**. ע"כ התחכם פר"מ להשקיט לב הדואגים להורות להם כי עוד יש תקוה גם בליל ט"ז, וכן היה בליל ט"ז בהיר הי' בשחקים וברכו כמה מאות ברכת החדש **ושמחו שמחה גדולה**, ופרמכ"ת סמך עצמו עמ"ש בס' שיירי כה"ג לש"ע א"ח סי' תכ"ו [הגה"ט אות ב'] שמצא כתוב בשיטה א' לאחרון א' במס' סנהדרין בשם ר' פרץ ורב המאירי שגם ט"ז בכלל הכשר ברכת הלבנה, ואמנם בתשו' דבר שמואל ס"י ר"י"ו מסיים על זה וז"ל, ולא נתברר לנו הטעם, עכ"ל, ובזה זכינו למצוא דעת קדושים הר"פ והמאירי! וא"כ, בדיעבד שכבר הורה זקן מכ"ת = אין מזחיחין אותו: ... ויעיין ברכות נ"ט [ע"ב] הרואה חמה בתקופתה וכו', ובערוך [ערך "חמה"] ומייתי לי' בהגהות מיימו' [פ"י מהל' ברכות בשם הירושלמי], דבימות הגשמים כשמתכסה החמה ג' ימים מעננים כשמאירה אח"כ מברכים, וא"כ פשיטא שהי' ראוי לברך על הירח החדשה שלא נראה אורה החדש כלל שהי' מכוסה ושוב האירה הארץ מכבודה ... וא"כ, יש לדון קצת בנידון שלפנינו **שהיו העם שמחים לקראת בואה כי חושבים זה לסימן טוב ואולי יש באמת רפואה למחלה בקבלת פניה דהוה כקבלת פני השכינה**.... בזמן המגפה שהצער מסוכן להם, ומשו"ה אין גוזרין בו תענית כמ"ש מג"א סי' תקע"ו סק"ב וגדולה מזה ברמ"א י"ד ס"י שע"ד, ומצינו שהיו חז"ל מסתירים בפני ע"ה אפילו שהי' להם למכשול עון משום סכנה עיין שבועות ט"ז ע"א בתוס' ד"ה אלא וכו', מכ"ש הכא השתא דאיכא למימר כהלכתא הורה כנ"ל, ולא יאונה לצדיק כל און לא תאונה אליו רעה ונגע לא יקרב באהלו ובאוהל בני קהלתו.

הרב **משה סופר** (שרייבר),
1762-1839, נודע בשם "חתם
סופר".

2- Fear is Bad for your Health

מסכת בבא קמא ס עמוד ב' - תנו רבנן : דבר בעיר = כנס רגליך, שנאמר "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר" (שמות י"ב/כ"ב), ואומר "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בעדך [ישעיהו כ"ו/ כ]...

הבן איש חי [הרב יוסף חיים מבגדד, 1835-1909, בן יהודיע, בב"ק ס' עמוד ב']- יען כי זה החולי של החולירע יזיק לאדם הפחד וההבעתה, ויתהווה בו החולי מחמת הפחד... ולכן טוב לברוח למקום רחוק.

ה"בן איש חי" - הרב יוסף חיים מבגדאד, 1835-1909

3-Balance X Being TOO Careful

שו"ת הרשב"ש^[קצ"ה] "דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרכים, שלום בעיר אל יהלך אדם בצדי הדרכים", הכונה בזה כי בשעת הבריאות צריך אדם להשוות הנהגתו ולאחוז במיצוע [באמצע, באופן מאוזן] במאכלו ובמשקו, ובמלבושיו, ובשינתו ובקיצתו, וברחיצתו ובאויר המקיף בו ובתנועתו ובמנוחתו ובתנועותיו הנפשיות, כלומר בשמחתו ובאנחתו בכעסו וברצונו ובשאר דברים ההכרחיים לגוף האדם ללכת באמצעם לא ריבוי ולא מיעוט. **אבל בימות המגפה צריך להזהר בתכלית השמירה**, ושיוסיף בהנהגתו לנקות המותרים, ושלא להרבות במזון, ושיאכל דברים טובי האיכות ומעטי הכמות, וירבה המנוחה וירחיק היגיעה, וירבה מהמנוחים הטובים, וירחיק האנחה וירבה השמחה, כל זה בקצה אחד מהקצוות ולא יספיק בזה המיצוע בלבד, וזהו "אל יהלך אדם באמצע הדרכים אלא בקצה האחרון"

שלמה בן שמעון
דוראן (הרשב"ש), 1400-1467,
באלג'יר, למד כנראה מפי אביו,
התשב"ץ, מלבד השכלתו התורנית
היה בקיא במדעי הטבע,
ברפואה ובפילוסופיה. לאחר
פטירת אביו (1444) נתמנה לרבה
של אלג'יר.
תשובותיו עוסקות לא רק
בענייני הלכה, אלא אף
בענייני אגדה שונים.

4-Minyanim and Telling the Police

רבי עקיבא איגר [איגרות סופרים, אגרת כ"ט]- מכתב בענין המגפה קאללערא ... ב' נצבים

תקצ"א [1831] לפ"ק פוזנא, ... בענין **תפלה בבית הכנסת**. לדעתי

... שהקיבוץ במקום צר אינו נכון אבל אפשר להתפלל כתות כתות ובכל פעם

במתי מעט, **ערך ט"ו אנשים**. ויתחילו כאור הבקר ואחריהם כת אחרת

ויהיה מיוחד לאנשים אלו באיזהו זמן יבואו להתפלל שם וכן במנחה

... ולחוש **שלא ידחקו אנשים יותר מהסך הנ"ל לבא לביהכ"נ** ואפשר ע"י

עמידת שומר מפאליציי [שוטר] להשגיח בזה שמאחר שיש כבר כפי המספר

אל יניחו לאחר לבא לשם עד אחר שישלמו הם, תעריכו מבוקשת זה

להמאגיסטראט [רשויות] ושכן נכתב לכם ממני להתנהג כן. **ואם יסרבו טוב**

להעריך להרעגירונג [רשויות] דפה, ובודאי תצליחו אם תזכירו שמי

שהזהרתי אתכם....

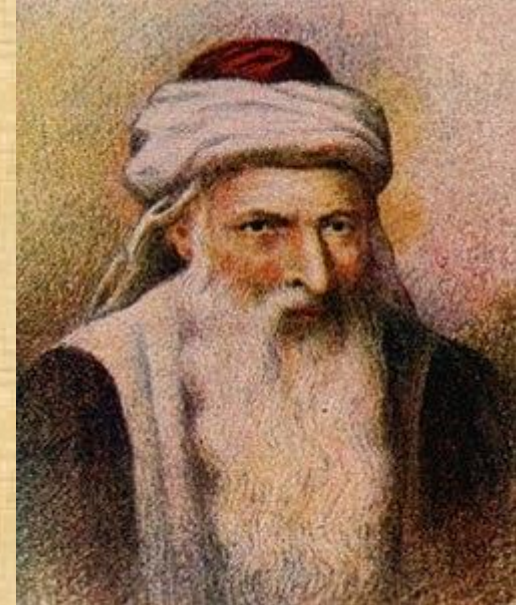
רבי עקיבא (גינז) איגר,
1761-1837, סמל של
למדן מובהק שהתרחק
מדרך הפלפול, בצד פוסק
הלכה [הגהות על השו"ע
ושו"ת]. היה ראש ישיבה
שלא רצה להיות רב עיר,
אך בהמשך נודע כרב של
פוזנא אחרי חתנו החת"ס
למשך 23 שנה

5- Listening to the Doctors

הרב דוד הלוי סגל, הט"ז, 1586-1667, חתן של הב"ח, רב בכמה מקומות כולל בריסק וקראקוב, ברח בעקבות פרעות ת"ח ות"ט, וב1654 נחבר להיות רב של לבוב, שכל את אשתו ואת בנו [בעוון מגורים מעל בית הכנסת...]

הט"ז [שם א'] - דרפואה האמיתית היא ע"פ בקשת רחמים, דמשמיא יש לו רפואה כמו שכתוב: "מחצתי ואני ארפא"! אלא שאין האדם זוכה לכך, אלא צריך לעשות רפואה על פי טבע העולם, והוא יתברך הסכים על זה, ונתן הרפואה ע"י טבע הרפואות. וזהו "נתינת רשות" של הקדוש ב"ה וכיון שכבר בא האדם לידי כך, יש חיוב על הרופא לעשות רפואתו.

הרב יוסף קארו, 1488-1575

שולחן ערוך [יו"ד שלי"א] - נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא.

ובכלל פיקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים